

ENSIPARTION OTTAMAT VALOKUVAT ESITUTKINNASSA

Katsaus Jyväskylän poliisiaseman nykytilaan
Aleksi Honkavuori ja Justus Möttönen

03/2020

Tiivistelmä

Tekijä(t)	Tutkinto	
Aleksi Honkavuori & Justus Möttönen	Poliisi (AMK)	
Julkaisun nimi	Julkisuusaste	
Ensiartion ottamat valokuvat esitutkinnassa	Julkinen	
Ohjaaja	Opinnäytetyön muoto	
Heli Jalander & Juha Malinen	Tutkimuksellinen opinnäytetyö	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tässä opinnäytetyössä tutkittiin poliisin rikospaikalla ottamien valokuvien merkitystä esitutkintaprosessiin. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, millaisia hyötyjä rikospaikalle ensimmäisenä saapuvan artion ottamat valokuvat antavat esitutkintaan. Lisäksi tutkimuksessa haluttiin selvittää, mitkä ovat yleisimmät puutteet ensiartion ottamisessa valokuvissa.</p> <p>Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena. Aineistoa kerättiin tutkimukseen puoli strukturoidulla teemahaastattelulla sekä sähköpostihaastattelulla. Haastatteluita suoritettiin Jyväskylän poliisiasemalla haastatella neljää rikostutkijaa, jotka työskentelevät Jyväskylän rikostorjuntasektorilla. Lisäksi tutkimuksessa haastateltiin sähköpostihaastattelua käyttäen yhtä Jyväskylässä työskentelevää syyttäjää.</p> <p>Aineistoa kerättiin tutkimusta varten myös tutustumalla rikosprosessia koskevaan lainsäädäntöön ja kirjallisuuteen, sekä poliisin valokuvausta käsitteleviä ohjeita ja määräyksiä, sekä valokuvausta käsittelevää kirjallisuutta.</p> <p>Tutkimuksen tuloksista voitiin päätellä, että poliisin ensiartioiden valokuvaus on Jyväskylän poliisiasemalla yleisesti hyvällä tasolla. Valokuvien laatu ja määrät ovat hyviä, mutta myös joitakin puutteita ja kehityskohteita tuli ilmi, joihin toivottiin parannusta. Erityisesti kehityskohteeksi tutkimustulosten perusteella nousi liikenneonnettomuuspaikkavalokuvat.</p>		
Sivumäärä	Tarkastuskuukausi ja -vuosi	Opinnäytetyökoodi (OPS)
37 + 1 liitesivu	maaliskuu 2020	Amk2017ONT
Avainsanat		
valokuvaus, rikospaikkatutkinta, esitutkinta, syyteharkinta		

Sisällysluettelo

Sisällysluettelo	1
1 JOHDANTO	3
1.1 Opinnäytetyön rakenne	3
1.2 Aiheen valinta ja rajaus	3
2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS	6
2.1 Rikospaikkavalokuvaus	6
2.2 Opetus poliisiammattikorkeakoulussa	8
2.3 Esitutkinta	9
2.3.1 Valokuva esitutkinnassa	9
2.4 Syyteharkinta	10
2.5 Oikeudenkäyntiprosessista	10
2.5.1 Valokuva pääkäsitelyssä	11
3 JYVÄSKYLÄN POLIISIASEMA	13
4 TUTKIMUSASETELMA	14
4.1 Tutkimusongelma	14
4.2 Tutkimuskysymykset ja tavoitteet	14
4.3 Aineisto ja menetelmät	14
4.3.1 Kvalitatiivinen tutkimus	15
4.3.2 Teemahaastattelu	16
4.3.3 Sähköpostihaastattelu	17
5 TUTKIMUS	18
5.1 Haastatteluiden toteutus ja haastateltavien valinta	18
5.2 Haastateltavat	18
5.3 Aineiston analyysimenetelmät	19
6 HAASTATTELUIDEN TULOKSET	22
6.1 Valvonta- ja hälytystoimintasektorilla otettujen kuvien merkitys esitutkinnassa	22
6.2 Valvonta- ja hälytystoimintasektorilla otettujen kuvien hyödyntämiskelpoisuus ja puutteet	24
6.3 Valvonta- ja hälytystoimintasektorilla otettujen valokuvien puutteiden vaikutus tutkintaan	25
6.4 Hälytys- ja valvontasektorilla toteutettavan valokuvauksen kehittämisehdotukset	26
6.5 Syyttäjän näkökulma poliisivalokuvauksesta	27

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	29
8 LOPUKSI	32
8.1 Luotettavuuden arviointi	32
8.2 Jatkotutkimukset	34
LÄHTEET	36
LIITTEET	38

1 JOHDANTO

1.1 Opinnäytetyön rakenne

Tässä opinnäytteessä esitellään aluksi aiheen valintaa ja siihen johtaneita syitä tämän työn tekijöiden näkökulmasta.

Toisessa luvussa käsitellään opinnäytteen teoreettista viitekehystä. Pääteemoina ovat poliisin suorittaman rikospaikkakuvauksen pääperiaatteet, sekä luvussa lukijalle avataan tiivistetysti valokuvauksen roolia rikosprosessin käsittelyn erivaiheissa esitutkinnasta syyteharkinnan kautta oikeudenkäyntiin. Tämän jälkeen lukijan on helpompi keskittyä myöhemmin esiteltävään tutkimukseen.

Kolmannessa luvussa esitellään lyhyesti Jyväskylän poliisiasema.

Neljännessä luvussa aletaan lähestyä itse tutkimusta esittelemällä tämän opinnäytteen tutkimusprosessia. Luvussa käsitellään tutkimusongelma ja siitä johdetut tutkimuskysymykset, sekä työn tavoitteet tutkimusmenetelmineen.

Viidennessä luvussa syvennyttään varsinaiseen tutkimukseen. Luvussa käydään läpi haastatteluiden toteutus, haastateltavien valinta ja esittely. Lisäksi esitellään analyysimenetelmät.

Kuudennessa luvussa käydään läpi haastatteluiden tulokset.

Seitsemännessä luvussa analysoidaan ja pohditaan valokuvauksen nykyistä tilannetta haastatteluiden pohjalta suhteessa teoreettiseen viitekehykseen.

Viimeisessä luvussa käsitellään tutkimuksen luotettavuutta ja esitellään tämän tutkimuksen pohjalta esiin tulleet jatkotutkimusaiheet.

1.2 Aiheen valinta ja rajaus

Valokuvaus on rikoksen esitutinnan kannalta yksi tärkeimpiä osa-alueita, koska valokuva itsessään kätkee sisälleen paljon informaatiota visuaalisessa muodossa. Poliisin ottamat valokuvat sisältävätkin pääsääntöisesti visuaalista informaatiota rikospaikoilta, joilla pyritään todistamaan kaikkea, mikä on olennaista kyseisen rikoksen kannalta. Tämä voi olla tekopaikka, vaurioitunut omaisuus, vammat ja niin edelleen, lista on hyvin pitkä. Valokuvaus on monipuolinen tapa taltioida rikoksen tapahtumisen jälkeiset olosuhteet autenttisesti yhdellä napin painalluksella, sillä esimerkiksi myöhemmin tutkinnan tai oikeudenkäynnin aikana kyseisiin olosuhteisiin ei voida ikinä palata.

Aiheen valintaprosessi oli hyvinkin yksiselitteinen, koska meitä molempia kiinnostaa valvonta- ja hälytystoimintasektorilla työskentely ja siellä toimivan poliisin mahdollisuudet suorittaa rikospaikkatutkintaa. Näistä kaikista rikospaikkatutkintatoimista valikoitui pitkän harkinnan ja tutkimisen jälkeen valokuvaus. Tämän jälkeen aloimme pohtia poliisivalokuvausta ja sen tosiasiallista tarkoitusta. Tästä käynnistyi aiheen rajausprosessi. Aihe rajautui valvonta- ja hälytystoimintasektorilla suoritettavan valokuvauksen merkitykseen rikostorjuntasektorin suorittamassa esitutkinnassa. Aihe oli tässäkin vaiheessa vielä hyvin laaja, jos mietitään tarkastelua valtakunnallisella tasolla, olisi tutkimuksen täytyntä olla hyvin laajamittainen. Tämän johdosta kyseisen tutkimuksen kohdepaikaksi rajautui Sisä-Suomen poliisilaitoksen alaisuudessa toimiva Jyväskylän poliisiasema, joka oli meidän molempien harjoittelupoliisilaitos ja -asema.

Tässä opinnäytetyössä pyrimme selvittämään, että millaisessa merkityksessä valvonta- ja hälytystoimintasektorilla työskentelevien poliisipartioiden ottamat valokuvat ovat Jyväskylän poliisiasemalla tutkintayksikössä suoritettavan esitutkintaprosessin kannalta. Lisäksi tutkimuksen syventämisen kannalta tämän työn tarkoituksena on selvittää, ovatko kuvat tällä hetkellä olleet esitutkinnan toimittamisen kannalta hyödyntämiskelpoisia, sekä myös valokuvissa esiintyvien puutteiden kartoitus, sekä niiden vaikutus rikostutkijan työhön. Samassa yhteydessä pyritään saamaan myös käsitys valokuvien teknisestä laadusta.

Tästä aiheesta ei ole tehty vielä työtä ammattikorkeakoulututkinnon puolella, joten aiheen lopullinen valinta oli siltä osin helppoa.

2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

2.1 Rikospaikkavalokuvaus

Valvonta- ja hälytystoiminnan, sekä rikostorjunnan eli tutkinnan väliset rajapinnat ovat vuosien myötä sekoittuneet. Nykyään valvonta- ja hälytystoiminnan ohella suoritetaan myös tutkinnallisia toimenpiteitä, jonka johdosta rikospaikalla käynyt partio eli yleisimmin ensipartio hoitaa myös rikospaikan tutkintatoimia. Näitä toimia kutsutaan tapahtumapaikkatutkinnaksi ja esitutkintaa tukeviksi toimenpiteiksi. (Sisäasianministeriön julkaisuja 2009, 53.) Rikospaikkavalokuvaus on yksi poliisin rikospaikalla suorittamista tapahtumapaikkatutkintatoimista. Valokuvat tapahtumapaikalta ensipartion valokuvaamana kertovat sekä tutkijalle, että myöhemmin oikeudenkäynnissä syyttäjälle ja tuomarille sen, mitä poliisi on tapahtumapaikalla havainnut. Ensipartion valokuvat kertovat myös seikkoja, joita on vaikea pukea sanoiksi, kuten tapahtumahetken olosuhteet. Tämän johdosta valokuvat ovat tärkeä osa ensipartion tutkintatoimia. (Liikenne- ja viestintäministeriön julkaisu 2017,3.)

Ensipartion ottamilla valokuvilla on myös useampia käyttötarkoituksia. Poliisi saattaa ottaa tapahtumapaikalla kymmeniä kuvia, joista lopulliseen esitutkintapöytäkirjan valokuvaliitteeseen saattaa valikoitua vain muutamia kuvia. Tämä voi johtua kuvien huonosta laadusta, mutta osa valokuvista on myös tarkoitettu vain rikostutkijalle tutkintatyön tueksi. Valokuvat voivat helpottaa tutkijaa saamaan käsityksen tapahtumista sekä tapahtumapaikasta, joka helpottaa tutkinnan tekemistä. Esimerkiksi osa valokuvista saattaa olla vain tutkijan apuna kuulusteluissa. Kaikki valokuvat eivät tuo lisäarvoa näytön kannalta, joten tällaisia valokuvia ei välttämättä lisätä itse valokuvaliitteeseen. (Tikkanen 2019.)

Tapahtumapaikalla oleva poliisin valvonta- ja hälytystoimintasektorin partio tai vastaavasti teknisen tutkintayksikön partio tekevät päätöksen, minkälaisia valokuvia otetaan tapahtumapaikalla ja kuinka paljon. Kuvien siirrettyä tutkintaosastolle rikostutkijan vastuulla on päättää, millaisia kuvia lisätään esitutkintapöytäkirjan valokuvaliitteeseen. Valokuvien ottaminen ja toisaalta myös lisääminen esitutkintapöytäkirjaan on siis yksittäisten poliisien harkinnan ja tietämyksen varassa.

Tämän takia on tärkeää, että koko rikosprosessin ketjun poliiseilla olisi käsitys siitä, mitä valokuvilta odotetaan. (Tikkanen 2019.)

Poliisin tietoon tulleista rikoksista liikennerikokset kuuluvat yleisimpiin rikoksiin. Vuonna 2017 poliisin tietoon tulleista rikoksista liikennerikoksia oli viidesosa. Tähän lukuun ei ole laskettu mukaan rattijuopumuksia, joita oli kyseisenä vuonna kaikista rikoksista neljä prosenttia. (Niemi 2017, 9.) Poliisin on valokuvattava kaikki liikenneonnettomuudet, jotka vaativat poliisin suorittaman tapahtumapaikkatutkinnan, sekä esitutkintaan johtavat liikenneonnettomuudet (Liikennerikostutkintaohje 2017, 3.) Lisäksi poliisin valvonta- ja hälytyssektorilla työskentelevien poliisien on kyettävä suorittamaan muissa tavanomaisissa rikoksissa rikospaikkatutkintaa, jonka yksi tärkeä osa on valokuvaaminen.

Rikospaikkavalokuvauksessa ei ole yhtä tiettyä tapaa, jolla kuvia otetaan, koska jokainen rikos ja rikospaikka ovat erilaisia. Kuitenkin yhteistä kaikkien rikospaikkojen valokuvaamiselle on yleiskuvien ottaminen. Timi Tikkasen tekemässä poliiseille suunnatussa valokuvausoppaassa *Teknisen tutkinnan valokuvausopas 2017* esitellään erilaisia rikospaikkoja, ja niissä tehtäviä toimenpiteitä. Oppaassa esitellään liikennevahinko-, omaisuusrikos- ja väkivaltarikospaikkavalokuvausta. Edellä mainitut rikospaikat ovat luonteeltaan hyvin erilaisia aina tieliikenteestä yksityisiin asuntoihin. Paikasta riippumatta tietyt lainalaisuudet valokuvauksessa eivät kuitenkaan muutu. Yhteisiä tekijöitä on paljon ja yksi tärkeimmistä Tikkasen tekemässä oppaassa esille nousee yleiskuvien ottaminen. Yleiskuvilla pyritään dokumentoimaan tapahtumapaikka riittävän laajasti ja mahdollisuuksien mukaan myös eri suunnista. Esimerkiksi yleiskuvilla voidaan esittää rakennus ympäristöineen, huoneisto tai vaikkapa kolaripaikka.

Yleiskuvien lisäksi poliisin olisi otettava tapahtumasta ja tapahtumapaikasta riippuen erilaisia yksityiskohtakuvia. Esimerkiksi kolaripaikalla valokuvia tulisi ottaa yleiskuvien lisäksi lähestymiskuvia kuljettajan/kuljettajien näkemäkorkeudelta, sekä lisäksi vauriokuvia (Liikennerikostutkintaohje 2017,3.) Liikennerikostapauksissa poliisin ensipartion ottamien valokuvien merkitys korostuu, koska olosuhteet voivat muuttua nopeasti, sekä ajoneuvot siirretään, joten jälkeinpäin tapahtumapaikalta ei voida enää nähdä missä ajoneuvo tai ajoneuvot ovat olleet. Myös sääolosuhteet voivat muuttua nopeasti tapahtuman jälkeen, joten ensipartion ottamat valokuvat kertovat tapahtuma-

aikana olleet sääolosuhteet, jotka voivat vaikuttaa ratkaisevasti tutkinnan lopputulokseen. (Tikkanen 2017, 29.)

2.2 Opetus poliisiammattikorkeakoulussa

Poliisiammattikorkeakoulussa järjestetään opiskelijoille teknisen rikostutkinnan ensipartiotasoinen koulutus (Poliisihallituksen ohje Teknisen rikostutkinnan järjestämisestä 2018, 4). Esitutkinta -opintokokonaisuuteen kuuluu 2,5 opintopisteen osajakso alkutoimet. Tällä osajaksolla yhtenä osa-alueena on dokumentointi, johon kuuluu valokuvaamiseen liittyvää lähiopetusta, sekä itseopiskeluna suoritettava valokuvaustehtävä. (Poliisi AMK Opetussuunnitelma 2018 – 2020, 52.)

Dokumentointi –teemaan kuuluu Poliisiammattikorkeakoulun opetuksessa myös valokuvaliitteen tekeminen. Aluksi opiskelija tekee lähiopetuksessa opettajan ohjaamana valokuvaliitteen. Myöhemmin Poliisiammattikorkeakoulun opetuksessa eri opintojaksoilla toiminnallisissa harjoituksissa harjoitellaan rikospaikkatutkintatoimia, joihin valokuvaaminen luonnollisesti kuuluu. Näissä harjoituksissa harjoitellaan sekä opettajan ohjaamana, että itsenäisesti rikospaikkavalokuvaamista. Lisäksi harjoitellaan myös valokuvaliitteen tekemistä. (Poliisi AMK Opetussuunnitelma 2018 – 2020, 52.)

Poliisiammattikorkeakoulun opintosuunnitelmaan kuuluu myös 55 opintopisteen mittainen työharjoittelu, jossa opiskelija nimitetään nuoremmaksi konstaapeliksi. Opiskelija pääsee näin harjoittelemaan poliisin työtä tekemällä oikeita poliisin tehtäviä määrättyssä työharjoittelu poliisilaitoksessa. Harjoittelussa tukena on kokeneempi vanhemman konstaapelin tai ylikonstaapelin virassa oleva poliisimies, jonka tehtävänä on opastaa ja olla mukana harjoittelijan kanssa poliisin tehtävillä. Harjoittelujaksolla opiskelija pääsee suorittamaan tarpeen vaatiessa rikospaikkatutkintaa hälytystehtävien ohella. Hälytystehtävistä riippuen opiskelija saa näin vielä jonkun verran lisää ohjausta, sekä kokemusta rikospaikkatutkintatoimista, sekä siihen liittyvästä valokuvaamisesta. Harjoittelujakson aikana opiskelijat pääsevät myös tutustumaan rikostorjuntasektoriin työskennellessään harjoittelupoliisiasemalla rikostutkijana. Näin opiskelija pääsee jatkokäsittelymään rikospaikalla otettuja valokuvia, sekä suorittamaan tarpeen vaatiessa myös rikospaikkatutkintaa. Jyväskylän poliisiasemalla harjoittelijoille pyrittiin järjestämään viikon mittainen jakso teknisen rikostutkinnan yksikössä, jossa harjoittelija pääsee kokeneen teknisen rikostutkijan kanssa suorittamaan paikkatutkintaa

rikospaikoilla, jossa ensipartiotasoinen paikkatutkinta ei riitä. (Poliisi AMK Opetussuunnitelma 2018-2020, 77.)

2.3 Esitutkinta

Esitutinnan tarkoituksena on saada mahdollisimman kattava selvitys rikokseksi epäilystä teosta tulevaa syyteharkintaa, sekä oikeudenkäyntiä varten. Esitutkinnassa on tarkoituksena hankkia eri rikosprosessin vaiheissa tarvittava todistusaineisto. (Esitutkinta ja pakkokeinot 2014, 18.) Esitutkintaa suorittavia esitutkintaviranomaisia on poliisin lisäksi rajavartio-, tull- ja sotilasviranomaiset. (Esitutkintalaki luku 2:1§.) Tässä työssä keskitymme kuitenkin vain poliisin suorittamiin esitutkintatoimiin.

Esitutkintaviranomaisen on toimitettava esitutkinta, kun sille tehdyn ilmoituksen perusteella tai muuten on syytä epäillä, että rikos on tehty (ETL 3:1,1§). Poliisin on siis kirjattava asiasta rikosilmoitus, kun poliisilla on syytä epäillä jossain asiassa rikosta. Rikosilmoituksen perusteella poliisin on toimitettava esitutkinta. Esitutkinnassa tutkintaa johtaa tutkinnanjohtaja. (ETL 2:2§.) Poliisin suorittamassa esitutkinnassa tutkinnanjohtaja on pidättämiseen oikeuttava virkamies, poliisissa siis tavallisesti tutkinnanjohtajana toimii komisario tai ylikomisario.

2.3.1 Valokuva esitutkinnassa

Poliisin suorittamassa esitutkinnassa tutkintatoimia tekee yleisimmin rikostutkija. Tutkijan tehtävänä on suorittaa epäiltyyn rikokseen liittyvät kuulustelut, sekä muut tutkinnanjohtajan määrittelemät toimenpiteet. Esitutkintatoimenpiteitä tehdään tutkinnanjohtajan johtamana, sekä hänen valvontansa alla. (ETL 2:3§.) Kun esitutkinta on suoritettu, on sen aikana kertyneestä aineistosta koottava esitutkintapöytäkirja, mikäli sitä tarvitaan asian jatkokäsittelyä varten. Esitutkintapöytäkirjassa on oltava kuulustelupöytäkirjat, sekä selostukset tutkintatoimenpiteistä. Esitutkintapöytäkirjaan on myös liitettävä tutkinnassa kertyneet asiakirjat, tallenteet ja valokuvat. (ETL 9: 6§.)

Valokuvat kuuluvat fyysisesti esitutkintapöytäkirjan liiteosioon. Esitutinnan aikana kertyneistä valokuvista luodaan kirjallinen valokuvaliite tutkintaa suorittaneen

poliisimiehen toimesta. Tämän tutkimuksen tulos- ja johtopäätökset luvuissa käymme läpi tarkemmin valokuvien roolia esitutinnan vaiheissa.

2.4 Syyteharkinta

Syyttäjän tehtävästä säädetään laissa *Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa luku 1*. Syyttäjän syyteoikeudesta mainitaan laissa seuraavasti: “Syyttäjän tehtävänä on nostaa rikoksesta syyte ja ajaa sitä.” Syyttäjän on nostettava syyte epäilystä rikoksesta, mikäli se on säädetty laissa rangaistavaksi eikä sen syyteoikeus ole vanhentunut. Syyttäjällä on myös oltava todennäköisiä syitä rikoksesta epäillyn syyllisyyden tueksi. Syyttäjällä on myös harkintamahdollisuus syytteen nostamisessa. Syyttäjä voi päättää syyttämättä jättämisestä, mikäli yllä mainitut ehdot syytteen nostamiseen eivät täyty. Syyttäjä voi myös tehdä syyttämättäjättämispäätöksen esimerkiksi tekijän nuoruuden tai teon vähäisyyden takia. Tätä kutsutaan syyttäjän syyteharkinnaksi.

Syyttäjä tekee syyteharkinnan poliisin toimittaman esitutkintapöytäkirjan perusteella. Esitutkinnassa on siis saatava selville ne asiat ja seikat, joiden perusteella syyttäjä tekee ratkaisunsa. Näin ollen syyttäjän työvälineenä syyteharkinnassa toimii myös poliisin esitutkinnassa keräämät valokuvat. Mikäli syytteen nostamiseen tarvitaan lisää näyttöä rikoksesta syyttäjä voi myös pyytää poliisilta lisäselvitystä sen jälkeen, kun asia on tuotu syyteharkintaa. Poliisin on tällöin suoritettava lisää tutkintatoimia. (Oikeus.fi 2019, Mitä rikosprosessissa tapahtuu.)

2.5 Oikeudenkäyntiprosessista

Mikäli syyttäjä päättää syyteharkinnan jälkeen nostaa syytteen rikosasiassa, käsitellään rikosasia sen paikkakunnan käräjäoikeudessa, jonka alueella rikos on tehty. Yksinkertaisissa ja riittävän vähäisissä rikoksissa voidaan asia käsitellä kirjallisessa menettelyssä. Tämä vaatii sen, että käsiteltävästä epäilystä rikoksesta voidaan tuomita maksimissaan kahden vuoden vankeusrangaistus. Kirjallinen menettely vaatii myös rikoksesta epäillyn, sekä mahdollisen asianomistajan suostumuksen. Kirjallisessa menettelyssä asia käsitellään pelkästään kirjallisen materiaalin ja todistelun perusteella.

Käytännössä siis esitutkintapöytäkirja ja mahdolliset muut asiakirjat tai esimerkiksi valokuvat toimivat silloin ratkaisun perusteena. (Oikeus.fi 2019, Kirjallinen menettely.)

Jos rikosasiaa ei ole mahdollista käsitellä kirjallisessa menettelyssä, on suoritettava asian pääkäsittely. Pääkäsittely pidetään tapauksissa, joissa epäillyn rikoksen rangaistumaksimi on yli kaksi vuotta vankeutta, tai asia on muuten epäselvä. Pääkäsittely myös käydään silloin, jos epäilty tai mahdollinen asianomistaja sitä vaatii. Pääkäsittelyssä on läsnä niin sanotut asianosaiset, joita on rikoksesta epäilty, sekä mahdollinen asianomistaja tai asianomistajat. Syyttäjä toimii pääkäsittelyssä valtion edustajana, ja hänen tehtävänä on tuoda esille rikosta koskeva näyttö. Syyttäjä myös vaatii rangaistusta tekijälle. (Oikeus.fi 2019, Oikeudenkäynti käräjäoikeudessa.)

Oikeudenkäynnissä syyttäjä ja mahdolliset asianomistajat esittävät vaatimuksensa asiassa, jonka jälkeen rikoksesta epäilty eli vastaaja voi kiistää tai myöntää teon. Tämän jälkeen syyttäjä ja mahdollinen asianomistaja perustelevat omat kantansa tarkemmin, johon vastaaja saa lausua oman näkemyksensä. Näiden vaiheiden jälkeen siirrytään todisteluvaiheeseen, jossa voidaan kuulla mahdollisia todistajia. Todisteluvaiheessa on tuotava esille kaikki kyseistä rikosasiaa koskeva näyttö. (Oikeus.fi 2019, Oikeudenkäynti käräjäoikeudessa.)

2.5.1 Valokuva pääkäsittelyssä

Näyttönä tuomioistuimelle voidaan esittää esine tai asiakirja. Tuomioistuin voi näytön hankkimiseksi toimittaa sellaisen esineen, jota ei voida hankaluu­detta tuoda tuomioistuimeen, tai kiinteän omaisuuden tai paikan taikka muun kohteen katselmuksen. (Oikeudenkäymiskaari luku 17:38§.)

Valokuvat kuuluvat oikeudenkäyntiprosessin viimeiseen todistelu­keinoon. Tätä kutsutaan termillä katselmus, joka tarkoittaa esineen tai tietyn paikan tarkastelua havainnoinnin avulla. Yleisimpiä katselmuksessa havainnoitavia esineitä ovat muun muassa valokuvat ja videotallenteet. Tästä syystä katselmus on todistelu­keinona hyvin välitöntä, sekä myös subjektiivista, koska havainnoijana toimii ihminen. Jokainen havainnoija muodostaa oman käsityksensä havainnoinnin kohteesta. (Pölönen & Tapanila 2015, 449 – 450.) Katselmuksen pääkäsittelyssä suorittaa tuomari, joka käyttää omia aistihavaintojaan. Yleisimmin tuomarin käyttämä aistihavainto on näköhavainnointi

etenkin rikosasian yhteydessä esitettyjen valokuvien katselmuksessa. (Rautio & Frände 2016, 248.)

Valokuvat toimivat katselmuksessa yleisimmin fyysisten esineiden ja paikkojen katselmuksen korvaajana. Tällöin tuomioistuimen jäsenten ei tarvitse fyysisesti mennä esimerkiksi rikospaikalle suorittamaan havainnointia tai tarkastella rikoksentekovälinettä fyysisesti pääkäsitteilyn yhteydessä tai sen ulkopuolella, mikäli tuomioistuin näkee paikasta tai esineestä taltioidut valokuvat onnistuneiksi. (Pölönen & Tapanila 2015, 451.)

3 JYVÄSKYLÄN POLIISIASEMA

Jyväskylän poliisiasema on osa Sisä-Suomen poliisilaitosta. Sisä-Suomen poliisilaitoksen alue on laaja, siihen kuuluu Pirkanmaa ja Keski-Suomi kokonaisuudessaan. Alue ulottuu aina Keski-Suomen pohjoiselta rajaseudulta Pihtiputaan Elämäjärveltä Pirkanmaan eteläpuolelle Punkalaitumelle. Jyväskylän poliisiasema sijoittuu tämän Sisä-Suomen poliisilaitoksen alueen keskivaiheelle. Tampere on Sisä-Suomen poliisilaitoksen pääpoliisiasema, joten Jyväskylän poliisiasema toimii sen alaisuudessa. Jyväskylän poliisiasemalla toimii valvonta- ja hälytystoimintasektorin ja rikostorjuntasektorin lisäksi myös lupapalvelulinja. (Poliisi.fi.)

4 TUTKIMUSASETELMA

4.1 Tutkimusongelma

Tässä opinnäytetyössä tutkimusongelmana on tarkastella valvonta- ja hälytystoimintasektorilla työskentelevien poliisien ottamien valokuvien merkitystä esitutkinnassa. Tutkimus on rajattu koskemaan Sisä-Suomen poliisilaitoksen Jyväskylän poliisiaseman aluetta.

4.2 Tutkimuskysymykset ja tavoitteet

Tutkimusongelmasta voidaan johtaa tutkimuskysymyksiä, jotka muodostavat lähtökohtaisesti tutkimuksessa käsiteltävät teemat. Pyrimme saamaan tällä tutkimuksella vastauksen seuraavasti rajattuun päätutkimuskysymykseen:

- Millainen merkitys valvonta- ja hälytystoimintasektorilla otetuilla valokuvilla todellisuudessa on esitutinnan toimittamisen kannalta?

Seuraavalla kysymyksellä pyrimme selvittämään ilmiön taustaa tarkemmin:

- Ovatko kenttäpartioiden ottamat kuvat laadultaan hyödyntämiskelpoisia vai – kelvottomia esitutkinnassa?

4.3 Aineisto ja menetelmät

Tutkimukset muodostuvat sekä teoriaosuudesta, että itse tutkimuksesta. Teoriaosuus on helpottamassa tutkimusta lukevaa analysoimaan tutkimuksen tuloksia ja ymmärtämään taustaa tutkittavasta aiheesta. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2009, 15.) Teoriaosuus täytyy kuitenkin pystyä erottamaan varsinaisesta tutkimuksesta, sillä se ei kuulu tutkimuksen varsinaiseen aineistoon (Kananen 2017, 83). Tämän tutkimuksemme teoriaosuuden tarkoitus on auttaa lukijaa ymmärtämään poliisivalokuvauksen perusteita ja ilmenemistä osana rikosprosessia, sekä pintapuolisesti -prosessia itsessään. Teoriaosuuden kokoamisessa olemme käyttäneet kirjallisia -, sekä eri muodossa olevia

sähköisiä lähteitä, kuten sähköisessä muodossa ollutta lakikirjastoa ja Poliisiammattikorkeakoulun opetussuunnitelmaa.

Kanasen (2017) mukaan opinnäytetyö on käytännössä yhtenäinen kooste menetelmistä, joilla pyritään ratkaisemaan tutkimusongelma itsessään. Tutkimuksen lopputuloksen saamiseksi tarvitaan tietoa, jota kerätään aineistonkeruumenetelmillä ja myöhemmin analysoidaan käyttämällä analyysimenetelmiä. Menetelmä vaihtoehtoja on useita, joista tutkijan täytyy valita sellainen, jonka avulla pystytään saamaan vastaus tutkimusongelmasta johdettuihin kysymyksiin. (Kananen 2017, 82.) Valitsemillamme menetelmillä saimme tutkittavasta aiheesta juuri sen tiedon, jonka ilmiön selvittämiseen vaadittiin.

4.3.1 Kvalitatiivinen tutkimus

Opinnäytetyön tutkimusotteeksi eli lähestymistavaksi valikoitui kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus, koska rajaamaamme tutkimusongelmaan ei löytynyt aikaisempia tutkimuksia, jotka olisivat selittäneet ilmiön syitä.

Laadullisella tutkimuksella on tarkoitus saada vastauksia tutkijaa askarruttavasta aiheesta. Tutkimuksen avulla aiheesta voidaan rakentaa aivan uudenlainen käsitys. Yksinkertaisena määritelmänä voidaan pitää tutkimusta, jolla pyritään saamaan vastaus ilmiöihin, joita ei entuudestaan tunneta. Tällöin ei voida käyttää vastakohtaisia keinoja eli tilastollisia tai määrällisiä keinoja, vaan aluksi täytyy saada selvyys ilmiön taustasta laadullisin keinoin. Tutkijan täytyy siis lähteä liikenteeseen käytännössä täysin nollatilanteesta ja täytyy itse luoda kyseinen teoriapohja keräämällä tietoa erilaisia menetelmiä hyödyntäen. (Kananen 2017, 32 – 36.)

Laadullisessa tutkimuksessa aineisto kerätään erilaisilla aineistonkeruumenetelmillä, jotka voidaan jakaa karkeasti primäärisiin - ja sekundäärisiin menetelmiin. Primäärisillä menetelmillä pyritään aina saamaan ratkaisu tutkittavaan ongelmaan ja aineisto kerätään tutkijalähtöisesti haastatteluiden, havainnoinnin tai kyselyiden avulla. Sekundäärisiä menetelmiä voidaan käyttää, jos tutkittavasta aiheesta on entuudestaan olemassa dokumentteja, kuten kirjoja tai muistioita. (Kananen 2017, 82 – 83.) Tarkastelimme eri menetelmiä ja valitsimme tutkimuksessa käytettäväksi ainoastaan primäärisiä menetelmiä, koska aikaisempia dokumentteja aiheesta ei ollut. Lopulta primäärisistä

menetelmistä aineiston keräämiseksi valikoituvat haastattelut, koska niiden avulla saimme tarkoituksenmukaisen vastauksen tutkittavaan aiheeseen.

4.3.2 Teemahaastattelu

Haastattelut ovat aineistonkeruumenetelmänä kaikista yleisimpiä keinoja hankkia tietoa entuudestaan tuntemattomasta ilmiöstä. Haastattelut voidaan jakaa eri muotoihin, kuten täysin avoimeen- eli strukturoimattomaan haastatteluun ja lomake- eli strukturoituun haastatteluun. (Kananen 2017, 88.) Pohdimme ja puntaroimme mielessämme eri haastattelumuotoja, joista päädyimme käyttämään edellä mainittujen haastatteluiden välimuotoa eli puoli strukturoitua haastattelua, jota voidaan kutsua myös teemahaastatteluksi (Saaranen – Kauppinen & Puusniekka 2009, 57).

Teemahaastattelussa haastattelijä laatii teemat eli aiheet etukäteen, joista haastateltavan kanssa on tarkoitus keskustella (Kananen 2017, 88). Tämä edellyttää huolellista perehtymistä teemojen aihepiiriin, jotta haastattelua voidaan suunnata haluttuun päämäärään. Teemahaastattelu on siis keskustelunomainen haastattelutilanne, jossa pyritään antamaan haastateltavalle tilaa kertoa avoimella kerronnalla käsiteltävästä aiheesta mahdollisimman kattavasti ilman tiukkoja välikysymyksiä. (Saaranen - Kauppinen & Puusniekka 2009, 55 – 56.) Tämän johdosta muut muodot haastatteluista eivät tulleet kysymykseen, koska kyseessä oli entuudestaan tuntematon aihealue ja näin ollen mahdollisia syitä ilmiön laadulle ei muilla keinoilla olisi pystytty saavuttamaan.

Teemahaastattelussa voi kuitenkin esiintyä ennalta mietittyjä tarkentavia kysymyksiä keskusteltavien teemojen lisäksi (Saaranen - Kauppinen & Puusniekka 2009, 55 – 57). Tässä tutkimuksessa saimme ennalta määritellyillä teemoilla, sekä niitä tarkentavilla kysymyksillä arvokasta lisätietoa myös kysymysten ulkopuolelta ja luotua haastattelutilanteesta keskustelun omaisen vuorovaikutustilanteen.

Haastattelutilanne onkin tutkijalle kaikista tärkein vaihe prosessia, koska se on äärimmäinen vuorovaikutustilanne, jossa pyritään luomaan haastateltavalle sellainen ilmapiiri, joka saa hänet avautumaan aiheesta mahdollisimman syvällisesti (Kananen 2017, 91).

4.3.3 Sähköpostihaastattelu

Toisena aineistonkeräysmenetelmänä käytimme sähköpostihaastattelu -muotoa. Jaakko Koivula (2010) on tutkinut sähköpostihaastattelua tutkimusten aineistonkeruumenetelmänä omassa pro gradu työssään sosiologiassa Jyväskylän yliopistolla. Koivulan tutkimuksen tuloksien mukaan sähköpostitse tehtyä haastattelua voidaan hyödyntää laadullisessa tutkimuksessa. Sähköpostin käyttöön liittyy kuitenkin ongelmia, jotka täytyy tässä tutkimuksessa ottaa huomioon verrattuna kasvokkain käytyyn haastatteluun. Riskinä on niukempi tiedon saanti, koska sähköpostitse ei pystytä rakentamaan kasvokkain haastattelun vertaista vuorovaikutustilannetta, mutta mahdollisuutena on myös saada syvällisempi vastaus, sillä haastateltavalla on aikaa harkita vastaustaan. Riskinä on myös entuudestaan tuntemattoman haastateltavan mahdollisuus sivuuttaa haastattelu ja kieltäytyä vastaamasta. Koivulan (2010) mukaan tutkijan omaava valta oikeassa haastattelutilanteessa kääntyy sähköpostihaastattelussa toisin päin. Haastattelumuotona sähköposti on kuitenkin tehokas, koska se ei vie tutkijalta aikaa ja on vaivattomampi kuin oikea haastattelu. (Koivula 2010.)

Valitsimme sähköpostihaastattelun yhdeksi menetelmäksi puhtaasti aikataulullisista syistä. Aikataulujen sopiminen haastattelulle työvuorojen sekä vapaa-ajan puitteissa olisi ollut todella vaikeata, koska haastateltava työskentelee eri ammatissa kuin me. Arvioimme myös, että haastattelun laatu olisi saattanut kärsiä, koska käytettävissä oleva aika olisi ollut rajallista.

5 TUTKIMUS

5.1 Haastatteluiden toteutus ja haastateltavien valinta

Haastatteluita suoritimme Sisä-Suomen poliisilaitoksen alueella olevalla Jyväskylän poliisiasemalla. Haastateltavia valittiin tähän tutkimukseen viisi kappaletta. Haastateltavat valikoituivat karkeasti sen perusteella, mikä heidän osuutensa on esitutkintaprosessin kannalta. Haastatteluiden pääpaino oli luonnollisesti rikostutkintasektorilla, koska tutkimuskysymykset käsittelevät näkökulmaa sieltä katsottuna. Haastateltavaksi valittiin myös yksi henkilö Länsi-Suomen syyttäjälaitokselta Jyväskylän toimipisteestä, koska mielestämme myös syyttäjän näkökulma kenttäpartioiden ottamista valokuvista tuo syvällisempää näkökulmaa tutkimukseen. Näillä keinoilla pyrittiin saamaan mahdollisimman laaja käsitys valokuvauksen nykytilanteesta Jyväskylän poliisiasemalla.

Syyttäjän haastattelu suoritettiin teknisin menetelmin eli sähköpostihaastattelua hyödyntämällä. Muut haastattelut olivat luonteeltaan teemahaastatteluita, koska haastateltavilta pyrittiin saamaan mahdollisimman laajaa ja syvällistä tietoa aikaisemmin läpi käytyihin tutkimuskysymyksiin. Haastateltaville pyrittiin luomaan mahdollisimman rauhallinen ja turvallinen olo suorittamalla haastattelut aina kahden kesken. Paikalla haastattelu tilanteessa oli siis vain haastattelija, sekä haastateltava. Tällä tavalla pystyttiin käsittelemään haastattelun teemoja mahdollisimman syvällisesti ilman muita ulkopuolisia ärsykeitä.

Haastattelut nauhoitettiin äänittämällä, jotta pystyttiin keskittymään täysipainoisesti haastateltavaan muistiinpanojen tekemisen sijasta. Haastateltavilta pyydettiin lupa nauhoittamiseen ja kerrottiin, miksi haastattelu nauhoitetaan, sekä miten nauhoitteet hävitetään asianmukaisesti niiden hyödyntämisen jälkeen. (Oliver 2004, 45.) Lisäksi haastateltavat esiintyvät tässä tutkimuksessa anonymiminä.

5.2 Haastateltavat

Haastateltavaksi valitsimme Jyväskylän poliisilaitoksen rikostorjuntasektorilla eli rikostutkinnassa työskenteleviä poliisimiehiä yhteensä neljä. Haastateltavat valikoituivat perustutkinnan puolelta, jossa tutkitaan omaisuus-, liikenne-, väkivalta- ja petosrikoksia

sekä myös kuolemansyyntutkintaa. Kuten voi huomata, perustutkinnassa käsitellään hyvin erilaisia rikoksia. Tästä syystä haastateltavat valikoituivat juuri tästä rikostutkinnan osastosta, jotta haastateltavilla olisi mahdollisimman laaja kokemus valokuvien kanssa työskentelystä eri rikoslajien parista.

Haastateltaville oli kertynyt poliisi- ja siviili-ikäistä keskimäärin 18 vuoden ajalta, josta tutkinnan parissa he olivat olleet keskimäärin 11 vuotta. Jyväskylässä he olivat olleet tutkijana keskimäärin yhdeksän vuotta.

Haastattelut toteutettiin henkilökohtaisina yksilöhaastatteluina. Haastattelut toteutettiin työvuorojen ohessa ajankohtina, jolloin akuuttia työpainetta ei ollut ja voitiin keskittyä täysin haastattelutilaisuuteen.

Tässä tutkimuksessa haastattelimme myös syyttäjää, koska tarkoituksena oli saada tutkimukseemme lisää ulottuvuutta esitutkintaprosessin ulkopuolelta. Kuten teoriaosuudesta käy ilmi, rikoksen esitutkintavaiheessa tehdään töitä koko rikosprosessin seuraavaa osiota varten eli syyteharkintaa. Tutkijan tarkoitus on kerätä tarvittava aineisto juuri syyttäjää varten, jotta hän voi lähteä ajamaan asiaa eteenpäin ja suorittaa asiasta syyteharkinta tulevaa oikeudenkäyntiä varten. Esitutkintavaiheessa valokuvat sijoitetaan teoriaosuudessa mainittuun valokuvaliitteeseen, joka on esitutkintapöytäkirjan liitteenä. Tarkoituksena oli saada syyttäjän näkökulma valokuvien merkityksellisyydestä myös hänen työnsä kannalta.

Haastattelemamme Länsi-Suomen syyttäjänviraston Jyväskylän toimipisteessä työskentelevällä syyttäjällä oli työkokemusta yli kuudentoista vuoden ajalta. Erityistä kokemusta hänellä oli naisiin ja lapsiin kohdistuvista rikoksista viimeisen kuuden vuoden ajalta. Lisäksi hän alkoi toimimaan loppuvuodesta 2019 erityisiin henkilöihin kohdistuvien rikosten erikoissyyttäjänä.

5.3 Aineiston analyysimenetelmät

Laadullisessa tutkimuksessa aineistonanalyysi alkaa usein jo haastatteluvaiheessa. Haastattelutilanteessa tutkija voi jo mielessään aloittaa analysoimaan aineistoa haastattelussa ilmenevien tutkittavaan ilmiöön liittyvien toistuvuuksien ja samankaltaisuuksien perusteella. Tutkijan voi havaita jonkun seikan, joka toistuu

haastatteluissa ja lähteä tästä luomaan hypoteeseja ilmiön syille. (Hirsjärvi & Hurme, 2015, 136.) Aineiston analysoiminen pystyttiin tässä työssä aloittamaan jo haastatteluvaiheessa, sillä haastatteluissa tuli esille Hirsjärven & Hurmeen (2015) mainitsemia toistuvia seikkoja. Tämä auttoi saamaan hyvän käsityksen tutkittavan asian taustasta jo ennen varsinaisen aineistoanalyysin aloittamista.

Aineiston keräämisen jälkeen aloitetaan varsinainen analyysivaihe. Kuitenkin ennen analyysiä aineisto täytyy valmistella sellaiseen muotoon, jossa sitä on helpompi työstää. Haastatteluilla saadut aineistot muutetaan yhteiseen muotoon eli yleisimmin tekstimuotoon. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2009, 78.) Tässä tutkimuksessa aineistot olivat haastattelun jälkeen äänitallenteena teknisessä laitteessa, tässä tapauksessa nauhurissa. Tässä työssä aineistojen muuntaminen tapahtui litteroimalla. Rikostutkijoiden puoli strukturoiduista teemahaastatteluista kertyi nauhoitettua materiaalia yhteensä yhden tunnin ja kolmentoista minuutin ajalta. Kirjallisessa muodossa tämä tarkoitti 6 ja puolta kappaletta A4 kokoista sivua tekstiä. Kanasen (2017) mukaan litterointi on nimenomaan hidas työvaihe, koska ei voida tietää etukäteen mitä kohtia aineistoista lopulta tarvitaan. Tämän vuoksi kaikki täytyy kirjoittaa ylös sanatarkasti. Litteroinnista on kuitenkin olemassa eri tasoja, kuten sanatarkkalitterointi, yleiskielinen litterointi ja prepositio litterointi (Kananen 2017, 140 – 149). Tutkimuksessamme litterointi tapahtui äänitallenteesta tekstimuotoon sanatarkan litteroinnin avulla.

Litteroidessa olisi voinut myös jättää tiettyjä kohtia kokonaan litteroimatta ja kirjata ylös vain tutkimuksen kannalta tärkeät osuudet, mutta tällöin olisi voinut jotain jälkepäin olennaisia osuuksia jäänyt huomaamatta. Litteroinnin aikana aineistot koodattiin numeroin kirjain tunnisteella. Tässä tutkimuksessa kirjaintunnisteena haastateltavista käytettiin tunnusta H. Tunnuksen H perään laitettiin juokseva numero yhdestä neljään, jolloin vältyttiin sekoittamasta haastateltavia keskenään analyysivaiheessa. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2009, 79 – 80.)

Litteroinnin jälkeen alkoi tutustuminen kirjalliseen aineistoon lukemalla. Analyysimenetelmänä tässä työssä käytettiin teemoittelua. Aineistot jaettiin tutkimuskysymyksiä vastaaviin teemoihin ja jokaisen teeman alle kertyi aineistoa eri haastateltavien haastatteluista. Teemoittelua helpotti huomattavasti litteroinnin yhteydessä tehty koodaus. Kun aineisto oli jaettu eri teemoihin, voitiin tyypittelyn avulla eli jakamalla teemojen aineisto tiivistetyiksi vastauksiksi saada käsitys haastatteluiden

keskeisimmistä asioista ja löytää tutkimuksen kannalta olennaiset tiedot. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2009, 94.)

6 HAASTATTELUIDEN TULOKSET

6.1 Valvonta- ja hälytystoimintasektorilla otettujen kuvien merkitys esitutkinnassa

Haastateltavien mukaan kenttäpartioiden ottamat kuvat rikospaikoilta ovat heille ensiarvoisen tärkeitä. Haastateltavat kertoivat, että valokuvat toimivat heille yhtenä tärkeimmistä työkaluista. Tärkeys korostuu varsinkin, kun tutkittavaksi tuleva rikosasia eli niin sanottu ”juttu” tulee ensimmäistä kertaa silmien eteen. Jutut tulevat aina paperiversioisena rikosilmoituksen jäljennöksenä, jossa on yleisimmin kenttäpartion kirjoittama tapahtuman kuvaus. Ilmoituksen lisäksi jutun ohessa on myös muistio -osuus, jonne paikalla käynyt partio on kirjoittanut tutkijalle omia havaintojaan ja ajatuksiaan helpottamaan tutkinnan aloittamista. Muistio osuus ei ole virallinen asiakirja, se on vain virkakäyttöä varten ja sitä ei liitetä esitutkintapöytäkirjaan. Haastateltavien mukaan kirjoitetusta tekstistä aivot rupeavat luomaan tapahtumien kulkua mielikuvina ja rakentamaan kuvitteellista tapahtuma miljöötä. Tässä vaiheessa valokuvien merkitys haastateltavien mukaan korostuu.

Kyllä niillä on iso merkitys, koska tutkija harvoin on paikan päällä. Asioita lähdetään aina tutkimaan materiaalin perusteella. Yksi kuva kertoo enemmän kuin tuhat sanaa ja niistä voi tehdä paljonkin johtopäätöksiä.
(H1)

Kolme haastateltavaa neljästä pitivät ensiarvoisen tärkeänä valokuvia, jotka ovat liitetty liikennerikosten yhteyteen. Tällaisia valokuvauksellisesti tärkeitä liikennerikostapauksia ovat liikenneonnettomuudet, joissa on syytä epäillä jommankumman osapuolen syyllistyneen liikennerikokseen. Haastateltavien mukaan liikenneonnettomuuspaikat ovat ainutlaatuisia, koska olosuhteet ja osallisten paikat tapahtumapaikalla ovat todelliset vain yhden kerran. Niihin ei pystytä tapahtumien jälkeen koskaan palaamaan täydellisesti esimerkiksi seuraavana päivänä, kun asia tulee tutkijan tietoon. Haastateltavien mukaan liikenneonnettomuuksia voidaan jälkikäteen rekonstruoida, vaikka valokuvat olisivatkin olleet moitteettomat. Täydellisen rekonstruktion tapahtumista saa vain, jos tapahtumapaikalta on otettu hyvät tapahtumapaikkavalokuvat, sekä mittaukset, jotta osapuolten ajoneuvot voidaan sijoitella tapahtumapaikalle oikeaan mittakaavaan.

Haastateltavat olivatkin yhtä mieltä siitä, että varsinkin haastavissa olosuhteissa tapahtuneet liikenneonnettomuudet ovat tärkeä valokuvata huolellisesti. Yksi haastateltavista kertoi, että jos lunta sataa niin tien kunto voi olla tapahtumahetkellä hetkellisesti juuri sellainen elementti mikä on aiheuttanut tilanteen. Näissä tilanteissa haastateltavien mukaan vain valokuvilla pystytään palaamaan siihen hetkeen myöhemmin tutkinnassa ja varsinkin oikeuskäsittelyssä.

Varsinkin kolaritapaukset ovat hankalia, koska niitä olosuhteita on yleensä vaikea rekonstruoida jälkikäteen. Sellaisissa tilanteissa kuvat ovat hyvin tärkeitä. (H4)

Kaksi haastateltavista olivat sitä mieltä, että valokuvien merkitys korostuu erityisesti myös väkivaltarikosten tutkinnassa. Haastateltavien mielestä tapahtumahetkellä otetut vammakuvat ovat tärkeitä, kun lähdetään miettimään teon kuvausta ja sen näyttämistä toteen kuulusteluiden avulla. Vammakuvista saadaan oikea käsitys väkivallan laadusta verrattuna esimerkiksi kirjoitettuun tekstiin. Yhden haastateltavan mukaan kuvien ottaminen molempien osapuolien käsistä rystysten ja kämmen puolelta olisi näytöllisesti hyvin tärkeää, jos mietitään osapuolten esitutkinnassa esittämiä vastaväitteitä omasta ja toisen syyllisyydestä.

Yksi haastateltavista nosti esille valokuvien merkityksen kenttäpartioiden tekemisessä kotietsinnöissä. Haastateltavan mukaan kenttäpartioiden kotietsinnöillä ottamalla valokuvilla voi joskus olla suurikin merkitys monen rikosasian ratkaisemisen kannalta, jotka eivät liity suoranaisesti itse etsintään. Haastateltavan mukaan rikostentekijöillä on tapana tuntea toisensa liikkuen samoissa porukoissa ja erityisesti vaihtaa anastettua omaisuutta keskenään tehden niin sanottua vaihtokauppaa. Jos kotietsinnällä on otettu paljon yleiskuvia asunnon sisältä, voidaan kuvista huomata esimerkiksi toiseen rikokseen liittyvää anastetuksi ilmoitettua omaisuutta ja näin päästä kuulusteluiden kautta itse tekijöiden jäljille. Haastateltavan mukaan yhdellä hyvällä kuvalla voi säästyä monta työtuntia, jos kaikki palaset loksahavat kohdalleen.

Vaikka etsitään jotain, mikä liittyy itse etsintään niin yleiskuvista tutkija voi huomata asian mikä liittyy aivan toiseen juttuun, mistä etsinnän tehneellä partiolla ei ole tietenkään hajuakaan. Jos on hyviä yleiskuvia, niin niitä voidaan hyödyntää sitten hyvin monessa muussa asiayhteydessä jälkikäteen. (H1)

Haastateltavien mukaan omaisuuteen kohdistuvissa rikoksissa valokuvat ovat myös tärkeässä asemassa. Hyvät valokuvat voidaan liittää valokuvaliitteessä suoraan esitutkintapöytäkirjaan. Tällaisia tapauksia ovat yhden haastateltavan mukaan vaurioitunut omaisuus tai jos johonkin kiinteistöön on tunkeuduttu rikkomalla paikkoja niin valokuvia ei tarvitse erikseen pyytää asianomistajalta tai käydä itse paikalla kuvaamassa. Yksi haastateltavista oli myös sitä mieltä, että kentällä hoidetuissa varkaustapauksissa, jossa omaisuus löytyy ennen jutun tutkintaan päättymistä, olisi syytä kuvata rikoksesta epäillyn anastama omaisuus, sekä löytöpaikka. Vaikka omaisuus saadaan takaisin asianomistajalle, olisi tutkijalle ensiarvoisen tärkeää saada kuva kyseistä esineestä.

6.2 Valvonta- ja hälytystoimintasektorilla otettujen kuvien hyödyntämiskelpoisuus ja puutteet

Haastateltavien mukaan kenttäpartioiden suorittama valokuvaus on Jyväskylän poliisiasemalla yleisesti hyvällä tasolla. Valokuvia on lähtökohtaisesti aina, jos sellaiselle rikosasian yhteydessä on yleensäkin ollut tarvetta. Kaikki haastateltavat olivat sitä mieltä, että pääsääntöisesti kenttäpartioiden ottamia kuvia pystyy käyttämään esitutkinnassa ja liittämään ne valokuvaliitteeseen. Haastateltavien mukaan myös kuvien tekninen laatu on heidän kokemusten mukaan riittävää. Haastateltavien mukaan pieniä puutteita tulee esille aika-ajoin ja joskus joitakin seikkoja jopa toistuvasti.

Mielestäni valokuvaus on Keski-Suomen alueella ollut yleisesti ottaen laadukasta. (H1)

On ne pääsääntöisesti hyödyntämiskelpoisia, totta kai puutteita löytyy aina kun rupeaa tarkasti miettimään. (H3)

Yksi haastateltavista oli sitä mieltä, että myös kenttäpartioiden jäsenillä on hyviä ja huonoja päiviä, jotka ovat aistittavissa valokuvista. Välillä joku ottaa esimerkillisen hyviä valokuvia ja välillä sama henkilö on saattanut unohtaa ottaa esimerkiksi lähestymiskuvat liikenneonnettomuuspaikalta.

Haastateltavat nostivatkin esille yleisimpänä toistuvana puutteena valokuvauksen toteutumisen liikenneonnettomuuspaikalla. Haastateltavien mukaan liikenneonnettomuuspaikalla keskitytään enemmän valokuvaamaan osallisten ajoneuvojen vaurioita, kuin itse tapahtumapaikkaa. Vauriokuvia voi haastateltavien

mukaan olla hyvinkin paljon eri kuvakulmista, mutta vain muutama yleiskuva. Lähestymiskuvat saattavat joskus puuttua kokonaan, joista voisi hahmottaa osallisten kulkusuunnan ja näkymän lähestymissuunnasta.

Yhden haastateltavan mukaan puutteita on välillä myös valokuvien laadussa. Hänen mukaansa valokuvan ottajan tulisi tarkistaa kamerasta kuvan oton jälkeen, että millainen kuva tuli, jotta välttyttäisiin turhilta pilalle menneiltä otoksilta. Hyvän valokuvan voi pilata kuvaajan pieni heilahdus tai kameratekninen seikka, kuten automaattitarkennus. Hänen mukaansa on ikävää tutkijan kannalta, jos kaikki valokuvat ovat tärähtäneitä tai sumeita niin, että niistä on vaikea saada selvää. Toisen haastateltavan mukaan haastavissa olosuhteissa otetut valokuvat voivat usein olla hyvinkin epäselviä ja huonolaatuisia. Hänen mukaansa esimerkiksi huonoissa valaistusolosuhteissa otetuissa valokuvissa kolaripaikalta voi näkyä vain hälytysajoneuvojen valo ja itse kuvauksen kohde on sumeana taustalla.

Voi myös olla, että kenttäpartioiden käytössä olevissa pokkareissa ei riitä yksinkertaisesti suorituskyky, kun puhutaan haastavista olosuhteista kuten pimeästä. (H1)

6.3 Valvonta- ja hälytystoimintasektorilla otettujen valokuvien puutteiden vaikutus tutkintaan

Valokuvien mahdolliset puutteet tai valokuvien mahdollinen puuttumattomuus aiheuttaa haastateltavien mukaan paljon lisätyötä. Haastateltavat kertoivat, että tutkijat voivat joutua lähtemään uudestaan tapahtumapaikalle valokuvaamaan yleiskuvia. Tällaisia tilanteita ovat esimerkiksi kolaritapaukset, joissa yleis- ja lähestymiskuvat ovat jätetty ottamatta kokonaan. Tutkija voi saada juttua tutkiessaan eteensä suuren määrän vauriokuvia osallisena olleista ajoneuvoista. Haastateltavien mukaan vauriokuvat ovat tärkeitä ottaa, sillä niistä voidaan saada käsitys esimerkiksi osapuolten kolarihetken vauhdista. Pelkillä vauriokuvilla tutkija ei tee juuri mitään, vaan ne ovat lähinnä vakuutusyhtiöitä varten. Vauriokuvat ovat tärkeä seikka täydentämään kokonaisuutta, kun kaikki muut kuvat tapahtumapaikalta löytyvät. Kokonaisuus ratkaisee. Haastateltavien mukaan yhden tärkeän seikan valokuvaamatta jättäminen voi olla juuri se ratkaiseva seikka koko jutun tutkinnan kannalta. Tällaisesta tilanteesta yksi haastateltavista kertoi esimerkin, jossa kuolonkolaripaikalla oli kuvattu kaikkea muuta paitsi menehtynyttä henkilöä ja hänen löytöpaikkaansa suhteessa ajoneuvoihin. Tällainen

puute haastateltavan mukaan aiheutti huomattavan määrän lisätyötä. Haastateltavan mukaan uhrista saatiin onneksi kuvamateriaalia toisen paikalla olleen viranomaisen ajoneuvokamerasta.

Monestikin saattaa olla, että voi joutua mennä ikään kuin turhan takia uudestaan tapahtumapaikalle jälkikäteen kuvaamaan tapahtumapaikkaa. Silloin jos yleiskuvat olisi tapahtumahetkellä otettu niin se säästäisi huomasti työaika. (H1)

6.4 Hälytys- ja valvontasektorilla toteutettavan valokuvauksen kehittämisehdotukset

Totta kai koulutus on se kaiken avain. Työpaikkakoulutus voisi olla siitä, että mihin kannattaa valokuvauksessa kiinnittää huomiota eri tilanteissa. (H3)

Haastateltavilta tuli useita erilaisia kehitysehdotuksia valokuvauksen parantamisesta entisestään nykytilanteesta. Kaikki haastateltavat nostivat esille mahdollisen lisäkoulutuksien järjestämisen. Yksi haastateltava eritteli kattavasti mihin koulutuksessa tulisi kiinnittää huomiota. Hänen mukaansa koulutuksessa voisi eritellysti käydä läpi seikkoja, mitä erilaisissa tilanteissa tulisi kuvata ottaa huomioon. Hänen mielestä koulutuksen teemoja voisi olla väkivaltarikoksiin liittyvä valokuvaus, liikenne-rikosvalokuvaus, omaisuus- ja vahingonteko rikoksiin liittyvät valokuvaukselliset seikat. Lisäksi koulutuksessa voitaisiin käydä läpi myös muita tilanteita pääpiirteittäin, jossa valokuvaus on näytöllisesti tärkeää.

Yksi haastateltavista oli sitä mieltä, että valokuvia ottanut partio tekisi valokuvaliitteen suoraan ottamistaan valokuvista. Haastateltava perusteli näkökantansa sillä, että kyseisellä partiolla on parhain tieto mistä valokuvat ovat ja miksi ne ovat otettu. Haastateltavan mukaan tällainen käytäntö on joskus ollut, mutta nykyään se ei välttämättä aina kiireen keskellä kenttäpartiolta olisi mahdollista ja tehtäville täytyy ensisijaisesti pyrkiä menemään. Hän ehdotti kuitenkin, että partio voisi tehdä valokuvaliitteen sijasta esikarsintaa kuville. Esikarsinnassa poistettaisiin turhat tai pilaantuneet otokset ja tutkijalle siirrettäisiin vain kaikista olennaisimmat valokuvat. Tämä helpottaisi hänen mukaansa tutkijaa ymmärtämään valokuvien merkityksen.

Sitten jos, partio ei pystyisi tekemään liitettä kiireen tai muun syyn vuoksi niin valikoisi ainakin kuvamassasta ne kuvat millä on merkitystä asian kannalta, eikä tyhjentäisi koko muistikorttia. Koska tilanne on täysin erilainen, kun tutkija saa ne neljäkymmentä kuvaa ja rupeaa miettimään mistä ne kuvat ovat otettu ja mitä niillä on tarkoitettu. (H2)

Yhden haastateltavan mukaan kenttäpartioiden valokuvien ottamista parantaisi entisestään tutkijoiden antama palaute. Hänen mukaansa ajoittainen positiivinen, sekä rakentava palaute voisi antaa motivaatiota valokuvien ottamiseen.

6.5 Syyttäjän näkökulma poliisivalokuvauksesta

Haastattelemamme syyttäjän mielestä valokuvien yleislaatu on hyvä ja suurimmaksi osaksi puutteita ei ole Jyväskylän alueella. Syyttäjän mukaan valokuvat ovat pääsääntöisesti sellaisia, että niistä selviää, mikä on kuvan tarkoitus. Valokuvia on myös otettu yleensä tarpeeksi eli syyttäjän mukaan esimerkiksi jonkin rikoksen tekovälineestä on oikeaoppisesti otettu lähikuva, sekä paikkakuva, joka sitoo kyseisen tekovälineen tapahtumapaikkaan.

Syyttäjän haastattelun perusteella myös kehitettäviä asioita nousi pintaan. Kehitettävää olisi erityisesti väkivaltarikoksiin liittyvissä valokuvissa. Syyttäjän mukaan vammakuvat ovat yleisimmin heikkolaatuisia tai ratkaisevia kuvia väkivallan seurauksena syntyneistä vammoista ei ole tarpeellisessa laajuudessaan. Tällaisia esimerkki tapauksia ovat tilanteet, joissa kaikista uhrin mustelmista ja ruhjeista ei aina ole valokuvia, vaikka ne ovat kirjattu rikosilmoitusosaan. Syyttäjä nosti myös esille sen, että väkivaltarikoksen seurauksena syntyneen vamman kuvaamisajankohta on yleensä hyvinkin olennainen näytöllinen ominaisuus, johon kiinnitetään huomiota oikeudenkäyntivaiheessa. Syyttäjän mukaan väkivaltarikoksen osallisista esimerkiksi katutappeluun osallistuvista henkilöistä tulisi ottaa kuva, koska se helpottaisi hahmottamista kenestä *“keltatakkisesta”* esitutkintapöytäkirjassa puhutaan. Syyttäjän mukaan tilanteissa, joissa poliisi ei ole ottanut valokuvia löytyy kuvia yleisimmin tapauksen asianosaisilta. Valokuvat löytyvät pääsääntöisesti viimeistään oikeudenkäyntivaiheessa, jolloin ne voivat muuttaa kuvaa koko tapahtumista. Lisäksi valokuvat, jotka on otettu haastavissa olosuhteissa erityisesti pimeässä ovat lähtökohtaisesti sellaisia, joista ei saa juuri selvää mitä kuvassa on.

Syyttäjä korostaa haastattelussa, että valokuvat ovat hänelle hyvin tärkeä työkalu. Valokuvien avulla syyttäjä pystyy hahmottamaan tapahtumapaikan ja sen hetkiset olosuhteet ja muut olennaiset seikat pelkästään katsomalla kuvia. Haastattelussa nousi myös esille se, kuinka valokuvan ottaja eli yleisimmin rikospaikalla käynyt partio voisi pysähtyä hetkeksi ja ajatella kuka kuvia loppujen lopuksi tarvitsee. Syyttäjän mukaan ajatus voisi olla seuraavanlainen:

Miten syyttäjä tai tuomari joskus vuoden päästä saisi tästä tilanteesta sen kuvan, jonka minä nyt tässä omilla silmilläni näen?

Tätä ajatusta pohtiessa kuvan ottajan tulisi syyttäjän mukaan myös mieltää sen rikoksentunnusmerkistö, jotta valokuvien ottaminen olisi harkittua. Tällöin voidaan saada laadukkaampia kuvia, joka edesauttaa muiden työtä rikosprosessin erivaiheissa.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Haastatteluiden perusteella voidaan todeta valokuvien olevan merkityksellisiä esitutkinnan toimittamisen kannalta. Haastatteluissa kävi ilmi, että valokuvat helpottavat rikostutkijoita ymmärtämään tapahtumien kulkua osana kirjallista rikosilmoituksen tekstiä. Valokuvista voidaan myös päätellä monia eri asioita rikoksesta riippuen. Tutkijan on lisäksi helpompi lähteä viemään esitutkintaprosessia eteenpäin asianosaisten kuulusteluiden ja muiden toimenpiteiden merkeissä, kun tapahtumien kulusta on selkeä käsitys.

Haastatteluiden pohjalta voidaan todeta valokuvauksen tason olevan Jyväskylän poliisilaitoksella yleisesti hyvällä tasolla. Tätä perusteltiin haastatteluissa kenttäpartioiden ottamien valokuvien määrällä sekä laadulla. Haastateltavat olivat tyytyväisiä saamiinsa valokuviin eri rikosten yhteydessä. Tätä perusteltiin sillä, että kun nykytekniikka mahdollistaa kuvien runsaan ottamisen, niin sitä hyödynnetään ansiokkaasti. Haastatteluiden pohjalta voidaan todeta haastateltavien olevan tyytyväisiä nykytilanteeseen, mutta toivovan parannusta esille nousseisiin puutteisiin.

Haastatteluiden pohjalta voidaan todeta, että suurin esille noussut puute on ollut kenttäpartioiden ottamisessa liikenneonnettomuuspaikkavalokuvissa. Haastateltavat nostivat esille yleiskuvien ja lähestymiskuvien puuttumisen. Kyseisistä valokuvista haastateltujen tutkijoiden mukaan saadaan parhaiten selville tapahtumahetken olosuhteet, sekä osallisten ajoneuvojen sijainnit suhteessa tapahtumapaikkaan. Kyseisten valokuvien puutteet aiheuttavat pahimmassa tapauksessa tapausta tutkivalle lisätyötä, kun joudutaan lähtemään tapahtumapaikalle ottamaan puuttuneita yleis- ja lähestymiskuvia. Tällöin olosuhteet ovat voineet muuttua jo peruuttamattomasti, kuten Poliisihallituksen liikenne rikostutkinta ohjeessa (2017) kerrotaan liikenneonnettomuuspaikalla tehtävistä tutkintatoimenpiteistä. Ohjeen mukaan poliisin tulisi ottaa tapahtumapaikalta yleiskuvia olosuhteista, koska olosuhteet ovat ensipartion silmin sellaiset mitkä ne tapahtumahetkellä ovat olleet. Lähestymiskuvia täytyisi ohjeen mukaan ottaa kaikkien osapuolien näkemäkorkeudelta tulosuunnasta katsottuna, jotta voidaan muodostaa kokonaiskuva tapahtumasta (Liikenne rikostutkintaohje 2017,3.). Lisäksi haastattelemamme syyttäjän mielestä tapahtumapaikalla otetut valokuvat kertovat parhaiten sen hetkistä olosuhteista ja ovat tärkeä työkalu myös syyteharkintaa ajatellen.

Tästä voi tehdä johtopäätöksen siitä, että liikenneonnettomuuspaikasta otetut yleis- ja lähestymiskuvat ovat tärkeässä roolissa koko rikosprosessissa.

Haastattelujen perusteella voidaan todeta, että Jyväskylässä ensipartion ottamat valokuvat ovat pääosin hyvin hyödynnettävissä rikosprosessissa. Syyttäjän haastattelun pohjalta voidaan todeta, että kuvat antavat hänelle pääsääntöisesti hyvän kuvan tapahtumapaikasta. Oikeuden pääkäsittelyssä valokuvat ovat osana katselmusta, joka perustuu tuomarin näköhavainnointiin. Tällöin valokuvien tuoman informaation merkitys kasvaa. (Pölönen & Tapanila 449 – 450.) Ilman valokuvia tapahtumapaikasta täytyy tuomarin päätellä kaikki henkilötodistelun ja muun kirjallisen materiaalin pohjalta tai tapahtumapaikalle voidaan suorittaa erillinen katselmus (Pölönen & Tapanila 449 – 450). Tällöin poliisin ottamilla yleiskuvilla on suuri merkitys. Yleiskuvista pystytään monesti saamaan käsitys tapahtumapaikasta ilman paikan päälle menemistä.

Syyttäjä nosti haastattelussa esille väkivaltarikostapauksissa vammakuvien huonon laadun. Tapahtumahetkestä oikeudenkäyntiin kuluu aina huomattavan pitkä aika, joten vammakuvat ovat erityisen tärkeää ottaa hyvin tapahtumahetkellä, jotta oikeudenkäynnissä saadaan käsitys vammojen laadusta.

Rikostutkijoiden haastatteluista kävi myös ilmi, että jossain suhteessa valokuvia tulee tutkijalle liian paljon verrattuna tapauksen laatuun tai joukossa voi olla esimerkiksi vahingossa otettuja kuvia tai muuten vain pilaantuneita otoksia. Tätä perusteltiin, sillä että tutkijan on vaikea välillä ymmärtää mitä milläkin kuvalla asian yhteydessä tarkoitetaan. Valokuvien oikeaa määrää ei tietenkään voi mihinkään määrittää ja se on täysin tapauskohtaista, joka riippuu täysin tutkittavan rikoksen laadusta ja sen vaatimuksista valokuvaukselliseen näyttöön. Haastateltavat tarkoittivat ylimääräisillä kuvilla sellaisia, jotka eivät liity tapaukseen millään tavalla, jotka on otettu ikään kuin varmuuden vuoksi tai ne ovat jollakin tavalla epäonnistuneet, kuten heilahtaneet ynnä muuta.

Haastatteluissa esille tuli myös muutamia kehitysehdotuksia, joilla entisestään hyvää tilannetta voitaisiin parantaa tulevaisuuden osalta. Tärkeimpänä kehittämistoimenpiteenä haastateltavat pitivät valokuvaukseen liittyvää koulutusta, jossa tuotaisiin esille valokuvauksen merkitys esitutinnan kannalta erilaisten rikostapausten yhteydessä. Tämä voisi auttaa valokuvaajaa ymmärtämään paremmin mihin valokuvauksessa kannattaa kiinnittää tietyissä tilanteissa eniten huomiota ja tarkkuutta, sekä mitkä seikat voidaan jättää mahdollisesti kuvaamatta tai vähemmälle huomiolle. Tällainen koulutus

voisi edesauttaa tutkinnan sujuvuutta, kun joukossa ei olisi epämääräisiä täysin asiansyhteyteen liittymättömiä otoksia. Tällöin tutkijan ei tarvitsisi käyttää aikaa pohtimiseen tai kyselemiseen, jonkin kuvan merkitystä miettiessä, niin kuin yksi haastateltavista nosti haastattelussa esille. Lisäksi tämä voisi edesauttaa valokuvaajan saavan sellaisen käsityksen kuvauksen merkityksestä, jonka syyttäjä nosti esille omassa näkemyksessään.

Koulutus voisi myös tehdä valokuvauksesta mielekkäämpää ja nostaa motivaatiota esimerkiksi valokuvaaliitteen tekoon, mikäli työkiireet antavat siihen työvuorossa mahdollisuuden, niin kuin yksi haastateltavista haastattelussa esitti.

8 LOPUKSI

8.1 Luotettavuuden arviointi

Luotettavuuden arviointi on yksi laadullisen tutkimuksen tärkeimpiä osuuksia, jossa tulee ottaa huomioon monta seikkaa jo tutkimuksen suunnitteluvaiheessa. Laadullisen tutkimuksen luotettavuus perustuu tutkijan kykyyn arvioida tutkimustaan reliabiliteetin ja validiteetin periaatteiden mukaan. Luotettavuutta arvioitaessa reliabiliteetin mukaan arvioidaan tutkimustulosten pysyvyyttä tutkimuksen toistamisen kannalta. Validiteetin mukaan taas arvioitaessa pohditaan tutkimuksen oikeellisuutta menetelmien kautta. (Kananen 2017, 174 – 175.) Laadullisessa tutkimuksessa validiteettinen arviointi on keskeisemmässä roolissa, koska aikaisempia tutkimuksia aiheesta ei ole. Tällöin täytyy pohtia tutkimuksen menetelmien perusteellisuutta suhteessa tutkittavaan aiheeseen ja tutkijan kykyä saada oikea käsitys tutkimuksen tuloksista. (KvaliMOTV 2020.)

Tutkimuksessamme haastateltaviksi valikoitiin neljä kokenutta tutkijaa, jotka olivat työskennelleet vuosia samassa tutkimuksen kohteena olevassa poliisilaitoksessa. Lisäksi haastateltavien tutkintaosasto oli aikaisemmin mainittu perustutkintaosasto, jossa tutkitaan päivittäin erilaisia rikostyypppejä. Tästä johtuen valokuvien merkityskin vaihtelee hyvin paljon. Näiden syiden vuoksi arvioimme saavamme heitä haastatteleamalla parhaimman tiedon aiheesta, koska heille oli vuosien mittaan kertynyt vankka ammatillinen kokemus valokuvien käytöstä eri rikosten yhteydessä. Näin tutkimuksessa myös tapahtui ja sen johdosta pidämme haastateltavien valintaa onnistuneena. Toisaalta työskentely vuosia samojen rutiinien ympärillä samassa paikassa voi osaltaan aiheuttaa ikään kuin sokeutta nykytilanteen optimistiselle näkemiselle. Lisäksi voidaan pohtia haastateltavien määrän riittävyyttä tulosten saamiseen. Haastateltavien määrän voidaan todeta olleen riittävä, sillä jo haastatteluiden aikana käynnistyneessä aineistoanalyysissä pystyttiin huomaamaan yhtäläisyyksien toistuvan, kuten Hirsijärvi & Hurme (2015) teoksessaan kertovat. Tämän johdosta emme nähneet määrällisesti suuremman haastateltavien joukon tuovan lisäarvoa tuloksiin nähden. Haastateltavien laatu eli kokemus kompensoi tässä tutkimuksessa määrää ja näin paransi myös tulosten luotettavuutta.

Kuten työn tutkimusasetelma osuudesta käy ilmi haastattelumenetelmänä käytettiin puolistrukturoitua teemahaastattelua. Koska edellä mainitussa haastattelumuodossa ei ole valmiita vastausvaihtoehtoja, kuten strukturoidussa haastattelussa, saimme monipuolisempia ja laajempia vastauksia haastateltavilta. Lisäksi esitimme jokaiselle haastateltavalle samat kysymykset samassa järjestyksessä. Tällöin saatiin luotua jokaisesta haastattelusta perusrakenteeltaan samanlainen, joka parantaa tutkimuksen tulosten yhdenmukaisuutta.

Haastatteluissa käytettiin teemojen ohella luonteeltaan avoimia kysymyksiä, jonka seurauksena saatiin myös laajoja ja avoimia vastauksia haastateltavilta. Haastatteluiden kysymykset pyrittiin luomaan sellaisiksi, että haastateltavia ei johdateltaisi kysymyksillä vastaamaan tietyllä tavalla. Lisäksi avoimilla kysymyksillä pyrittiin vähentämään vastausten tulkinnanvaraa ja lyhyitä kyllä/ei vastauksia. Kanasen (2017) mukaan yhdellä teemahaastattelu kerralla ei välttämättä saada tutkimukseen tarkoituksen mukaista vastausta, vaan haastattelu kertoja täytyisi olla useita syvällisen tiedon saamisen kannalta. Tässä tutkimuksessa haastattelut toteutettiin yhdellä kertaa, koska haastattelussa käytettiin edellä mainittuja tarkentavia kysymyksiä, jolla pyrittiin suuntaamaan keskustelu tutkittavaan aiheeseen. Aineistoanalyysin jälkeen uutta haastattelukierrosta ei tarvinnut toteuttaa, koska uusia kysymyksiä ei noussut esille.

Haastatteluiden äänittämisessä käytettiin laadukasta ääninauhuria. Ääninauhurina toimi tässä tutkimuksessa haastattelijan älypuhelin, josta kyseinen nauhuri löytyi sovelluksena. Ääninauhurin laadukkuus konkretisoitui litterointi vaiheessa, sillä nauhurista saatiin äänitallennetta, josta oli erotettavissa haastattelijan ja haastateltavan puhe äänenpainoja myöten. Koska ääninauhurin äänen laatu oli korkealla tasolla, pystyttiin äänite purkamaan kirjalliseen muotoon analyysimenetelmä osuudessa mainitulla sanatarkalla litteroinnilla. Kyseistä tarkkuutta käyttämällä saatiin haastatteluiden tulos osuuteen sanatarkkoja lainauksia, jonka avulla haastateltavat pääsivät ikään kuin ääneen. Tällainen haastatteluiden äänittäminen ja sen jälkeinen litterointi lisää mielestämme tutkimuksen luotettavuutta.

Suoritimme harjoittelun kyseisellä poliisiasemalla vuoden 2019 aikana. Pääsimme harjoittelun aikana tutustumaan poliisiaseman kaikkiin toimintoihin. Tätä opinnäytetyötä ajatellen meillä oli henkilökohtaista kokemusta Jyväskylän poliisilaitoksen alaisuudessa otetuista valokuvista sekä kuvan ottajana, että niiden käsittelijänä. Poliisivalokuvauksen kanssa olimme tekemisissä hälytys - ja valvontasektorilla, sekä rikostorjuntasektorilla.

Hälytys ja valvontasektorilla pääsimme toimimaan valokuvien ottajan roolissa ja saamaan näkökulmaa rikospaikoista- rikoksista ensipartion silmin. Meille kertyi kokemusta valvonta- ja hälytystoimintasektorilla käytettävien kameroiden kanssa toimimisesta erilaisissa olosuhteissa. Rikostorjuntasektorilla pääsimme varsinaisesti käsittelemään valokuvia osana esitutkintaa. Näin meille hahmottui kokonaiskuva valokuvien merkityksestä koko esitutkintaprosessissa. Näiden omakohtaisten kokemusten valossa pystyimme neutraalisti arvioimaan ja tekemään johtopäätöksiä haastatteluiden pohjalta suhteessa teoriaan.

Tämä opinnäytetyöprosessi oli kokonaisuudessaan erittäin antoisa niin tiedollisesti, kuin myös opettavaisesti. Meillä kummallakaan ei ollut opinnäytteen tekemisestä aikaisempaa kokemusta, joka toi haasteita prosessin eri vaiheissa. Lisäksi haasteita toi kahden eri kirjoittajan kirjoitustyyli, jotka saimme lopulta muokattua yhteistuumiin yhdeksi kokonaisuudeksi. Haastattelut olivat prosessin mielenkiintoisin osuus ja saimme kerättyä kattavasti tietoa hyvin suunnitelluilla teemahaastatteluilla tarkentavineen kysymyksineen. Lopuksi analyysivaiheessa oli mielenkiintoista verrata haastatteluista saatua tuloksia keskenään ja huomata kuinka paljon yhtäläisyyksiä lopulta löytyi.

8.2 Jatkotutkimukset

Opinnäytetyötä suunnitellessamme meillä oli tarkoituksena suorittaa haastatteluita laajemmin, ja haastatella myös valvonta- ja hälytystoimintasektorilla työskenteleviä poliisimiehiä heidän näkökulmansa saamiseksi. Päädyimme kuitenkin rajaamaan tutkimustamme sen selvittämiseen, miten rikostorjunnassa työskentelevät poliisimiehet kokevat valokuvien vaikutuksen heidän työssään. Työmme pohjalta avautuu useampiakin jatkotutkimusaiheita. Ensimmäisenä jatkotutkimusaiheena voisi olla tutkimus valvonta- ja hälytystoimintasektorilla työskentelevien poliisimiesten valmiuksista valokuvaamiseen Jyväskylän poliisiasemalla. Tämän tutkimuksen pohjalta voisi haastatella kyseisellä sektorilla työskenteleviä poliiseja. Tutkimuksessa voisi selvittää, onko poliiseilla ensipartion suorittamaan valokuvaamiseen riittävä koulutus, sekä riittävä välineistö, jotta tässä tutkimuksessa esille tulleet puutteet valokuvissa voitaisiin korjata.

Tutkimastamme aiheesta voisi tehdä myös määrällisen eli kvantitatiivisen tutkimuksen, jossa otettaisiin suurempi otanta samalta poliisilaitokselta. Näin voitaisiin saada tilastollista tietoa esimerkiksi samoista tutkimuskysymyksistä, koska taustalla on nyt yksi

laadullinen tutkimus. Samaa määrällistä tutkimusta voisi laajentaa myös muille poliisilaitoksille.

Viimeisenä jatkotutkimusaiheena voisi olla tutkimus, jossa käräjäoikeuden tuomareita haastateltaisiin poliisivalokuvauksesta. Tutkimuksessa voisi vertailla heidän näkemystään valokuvien tuomista hyödyistä näytön kannalta tuomion päätökseen, sekä heidän kokemiaan mahdollisia puutteita poliisivalokuvauksessa. Tutkimuksen tuloksia voisi verrata tähän tutkimukseen. Toki tämä työ on tehty pelkästään haastattelemalla Jyväskylän poliisiasemalla työskenteleviä poliiseja, joten tulevan työn luotettavuuden kannalta mahdollinen jatkotutkimus olisi myös hyvä tehdä samalla alueella työskenteleviä henkilöitä haastattelemalla.

LÄHTEET

Helminen, Klaus & Fredman, Markku & Kanerva, Janne & Tolvanen, Matti & Viitanen, Marko 2014: ESITUTKINTA JA PAKKOKEINOT (sähköinen julkaisu). 5. uudistettu, Helsinki. Alma Talent.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2015: Tutkimushaastattelu. Helsinki. Gaudeamus.

Kananen, Jorma 2017: Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja. Jyväskylä. Jyväskylän ammattikorkeakoulu (kurssikirja).

Koivula, Jaakko 2010: RE: VS: AINEISTOT S-POSTILLA? Sähköposti aineistonkeruun välineenä yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa. Jyväskylän yliopisto. Pro gradu -tutkielma. Luettavissa: <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/22987/URN%3ANBN%3Afi%3Aaju-201002241276.pdf?sequence=1> Luettu 16.12.2019.

Niemi, Hannu 2018: Rikollisuustilanne 2017.

Oikeus.fi, 2019: Kirjallinen menettely. Luettavissa: <https://oikeus.fi/tuomioistuimet/karajaoikeudet/fi/index/rikosasiat/kirjallinenmenettely.html>. Luettu 30.12.2019.

Oikeus.fi, 2019: Lapsi rikoksen uhrina. Mitä rikosprosessissa tapahtuu? Luettavissa: <https://oikeus.fi/fi/index/esitteet/lapsirikoksenuhrina/mitarikosprosessissatapahtuu.html> Luettu: 30.12.2019.

Oikeus.fi, 2019: Oikeudenkäynti käräjäoikeudessa. Luettavissa: <https://oikeus.fi/fi/index/esitteet/oikeuslaitos/oikeudenkaynti.html>. Luettu 30.12.2019.

Oliver, Paul 2004: The Student's Guide to Research Ethics. Berkshire. Open University Press.

Poliisi AMK Opetussuunnitelma 2018-2020.

Poliisihallituksen Liikenne rikostutkintaohje 2017 (POL-2016-9316).

Poliisihallituksen ohje Teknisen rikostutkinnan järjestämisestä 2018 (POL-2017-14876).

Poliisi.fi-verkkosivut. Luettavissa: <https://www.poliisi.fi/sisa-suomi> Luettu 12.11.2019.

Pölönen, Pasi & Tapanila, Antti 2015: Todistelu oikeudenkäynnissä. Tietosanoma Oy.

Rautio, Jaakko & Frände, Dan 2016: Todistelu - Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun kommentaari. Edita Publishing Oy.

Saaranen – Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna et al. 2006-2009: Kvalitatiivisten menetelmien verkko-oppikirja. KvaliMOTV. Luettavissa:

<https://www.fsd.uta.fi/fi/tietoarkisto/julkaisut/kvalimotv/> Luettu 05.01.2020.

Saaranen – Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna: Validiteetti. KvaliMOTV. - Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto Menetelmäopetuksen tietovaranto. Luettavissa:

https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_3_1.html Luettu 28.02.2020.

Sisäasianministeriön julkaisuja 5/2009: Poliisi 2020, Poliisin pitkän aikavälin henkilöstötarpeiden suunnitelma.

Tikkanen, Timi 2017: Teknisen tutkinnan valokuvausopas.

Tikkanen, Timi 08.11.2019 (Puhelinkeskustelu, kesto: 39min).

LIITTEET

LIITE 1:

HAASTATTELUIDEN TEEMAT JA HAASTATTELUA TUKEVA KYSYMYSPOHJA

Haastateltavaan tutustuminen:

1. Kuinka monta vuotta olet työskennellyt poliisina?
2. Kuinka pitkään olet ollut rikostutkintasektorilla rikostutkijana?
3. Kuinka kauan olet työskennellyt Jyväskylän poliisiasemalla rikostutkijana?

TEEMA (T) 1: Valvonta- ja hälytystoimintasektorilla otetut kuvat tutkijan silmin Jyväskylän poliisiasemalla

KYSYMYS (K) 1. Kuinka suuri merkitys kenttäpartioiden ottamilla kuvilla on todellisuudessa esitutkinnassa?

K 2. Ovatko kenttäpartioiden ottamat kuvat yleensä olleet hyödyntämiskelpoisia vai kelvottomia?

T 2: Valokuvien puutteiden vaikutus tutkintatyöhön

K 3. Minkälaisia puutteita kuvissa on ollut, jos niitä on ollut?

K 4. Kuinka mahdolliset puutteet valokuvissa vaikuttavat tutkintaan?

K 5. Onko tilanteita missä kuvaaminen olisi kokonaan jätetty pois?

T 3: Valvonta- ja hälytystoimintasektorin valokuvaamisen kehittäminen

K 6. Miten mielestäsi valokuvausta voisi kehittää?